

บทที่ ๖
วิจารณ์รัฐประหาร

หนังสือพิมพ์วิทยุorkใหม่ ฉบับประจำวันที ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ไคลงข่าววิจารณ์การรัฐประหาร
กึ่งนี้

"จอมพลหลวงพิบูลสงคราม ผู้เผด็จการโดยพฤตินัยแห่งประเทศไทยจาก ค.ศ. ๑๙๓๘ - ๑๙๕๕
ไคเขายืคอำนาจอีกครงหนึ่งใรัฐประหารที่ไมมีการเสียเลือดเนื้อ ไมวาป้จัยหนุนาการมรัฐบาลของ
ซำรงจะเป็นเช่นไร และไมวาวิฤตฤกาสุทางการ เมืองป้จจุบันจะคลี่คลายไปใรูปใค การสังเกต
การฉอนหนึ่งยอมเป็นที่ไกลเคียงพอไซ นั่นคือวา นาฬิกาการ เมืองไคถูกหันกลับแล้ว... คูเหมือนจะ
มีความหวังอยูนอยเหลือเกินวาจอมพลไคเปลี่ยนวิถีความภักคิค แมกัจันแรกของท่านใการจัดตั้งคณะ
อภิรัฐมนตรี ซึ่งท่านเองไมมีชื่อรวมอยูควายอาจจะชี้ให้เห็นถึงการตัดสินใจที่จะซำรงอยางนอยที่สุดกัผิว
นอกของประชาชิปไทย อยางไรกัตามการกระทำเช่นนี้อาจอนุสนธิมาจากความหวาดกลัว ฎักริยา
ที่เป็นฎักริยาของบริติชและสหรัฐอเมริกามากกวาการเปลี่ยนรูปไปสูรัฐธรรมญู ความร่วมมือของ
จอมพลกับญูนี้ยังไม่ล้มเลือนไปเลยท้งใกรุงลอนดอนและวอชิงตัน ในระยะสองปีนับแต่สิ้นสงคราม
ประเทศไทยไคมีคณะรัฐบาลอันแมกเพี้ยนกันถึงสี่คณะ ซึ่งแต่ละคณะกัทำสามารถควบคุมคะแนนเสี่ยง
สวมากใรัฐสภาไม แต่ละคณะรัฐบาลต่างกัต้องเผชิญกับปัญหา เศรษฐกิจและปัญหางบประมาณซึ่งแต่
ละปัญหาล้วนแล้วกัเป็นปัญหาที่แกไมไคไคโดยง่ายเลย การสวรรคตของสมเ็จพระเจ้าอยอานันท์มหพิคค
เมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๑๙๕๖ ซึ่งกัยังไมมีสาเหตุที่พ้งขึ้น แดงออกมาใปรากฏ กัยังเพิ่มความสะเทือน
ใจใประชาชนญูยังไมเจนจักใหลักฎักริยาของการปกครองตนเองตามคัลลงของลัทธิประชาชิปไทย

"มีบุคคลสวากลางบางท่านญูมีคัถนะวาเป็นญูนี้แถมลัทธิประชาชิปไทยควยใจจริง ซึ่งอยูใกลุ่มที่
ถูกแต่งตั้งให้เขารับตำแหน่งทางการ เมืองใป้จจุบันควยความช่วยเหลือของบุคคลเหล่านี้ การกลับม
ใซกำลังคัถที่เป้นมาแล้ว อาจเป็นเพียงเหตุการณชั่วขณะ"

หนังสือพิมพ์แมนเชสเตอร์ การ์เดียน ฉบับประจำวันที ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ไควิจารณ์
รัฐประหารครั้งนี้ว่า

๑ หนังสือพิมพ์ พิมพ์ไทย ฉบับประจำวันที ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

๒ หนังสือพิมพ์ ศรีกรุง ฉบับประจำวันที ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๐

"การปฏิวัติในประเทศไทยมีลักษณะประหลาดอยู่ในทันทีที่จอมพลพิบูลสงครามได้มีอำนาจขึ้นก็สามารถจัดตั้งรัฐบาลอันประกอบด้วยบุคคลที่ได้รับความนิยมดี และในหมู่นางคนก็เคยเป็นฝ่ายค้านอย่างรุนแรงของจอมพล เป็นที่ประจักษ์แจ้งแล้วว่า รัฐบาลชุดที่ถูกโค่นไปนั้นมีได้เป็นที่นิยมของประชาชนมากมาย ดังนั้นการคบคิดล้มล้างรัฐบาลชุดนั้นจึงเป็นที่แจ้งในวงกว้างขวาง ประเทศไทยได้เผชิญกับสถานการณ์เงินเฟ้ออย่างรุนแรง ฉะนั้นจึงมีผู้เคืองแค้นผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดที่แล้วเป็นอันมาก แม้วาชาวลือเรื่องคอร์รัปชันจะยังไม่กระทบถึงนายปรีดีเองก็ตาม ส่วนจอมพลนั้นได้ให้คำมั่นสัญญาว่าตนจะอยู่บนเวทีในเวลาอันจำกัด เหมือนเช่นที่ทหารผู้กระทำการปฏิวัติหลายคนได้เคยทำมาแล้ว จอมพลแถลงว่า ตนจะไต่ปลีกตัวไปในทันทีที่ใดก็ตามกลางคอร์รัปชันเสร็จสิ้นแล้ว เครื่องมือสำหรับทดลองรัฐบาลชุดถัดก็คือ การประชุมของสภานิติบัญญัติและการเลือกตั้งอย่างเสรี ส่วนการปฏิวัติในตอนตน เช่นการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญนั้นยังไม่เป็นที่น่าจะมีใจใด รัฐบาลใหม่ชุดใหม่จะหาความมั่นคงไต่ยาก รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลผสมระหว่างพรรคประชาธิปัตย์ เสรีนิยม กษัตริย์นิยม (รอแยลลิสต์) และชาตินิยม การที่เคยอยู่ใต้อุปการะของยูเนี่ยนการ"

เอกอัครราชทูตอเมริกันกับเอกอัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทยได้แสดงทัศนะต่อการรัฐประหารครั้งนี้ว่า ไม่เห็นด้วยกับการขับไล่รัฐบาลโดยการใช้กำลัง เพราะการไม่เชื่อถือนำพาต่อวิถีทางรัฐธรรมนูญเท่ากับเป็นการถอยหลัง เขาคงจะเห็นพ้องกันว่า รัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ ช่างนาว่าสวัสดิ์ เสื่อมโทรม (corrupt) แต่บุคคลทั้งสองก็ประณามการใช้กำลังอันอาจนำไปสู่สงครามกลางเมืองและความยุ่งยากทางการทูต

ก่อนหน้าสงครามโลกครั้งที่สองจะยุติลง เซอร์โจเซฟ ครอสมีย์ อัครราชทูตอังกฤษประจำประเทศไทย ระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๓๔ ถึง ๑๙๔๑ ได้ตั้งข้อสังเกตว่า "ในประเทศที่รูปการปกครองแบบเก่าถูกทำให้เสื่อมคลายหรือทำลายลงโดยไม่มิมิมหาชนที่มีประสิทธิภาพมาทดแทน กองทัพประจำการ

^๑ Edwin Stanton, op. cit., p. 209

จะเป็นอันตรายต่อการเติบโตของสถาบันประชาธิปไตย" ซึ่งประเทศไทยก็จัดอยู่ในประเทศดังกล่าวนี้ ฉะนั้นเมื่อเสรีสงครามอังกฤษกับสหรัฐอเมริกาควรเข้ามาจัดการลดอำนาจทางทหารและเสริมสร้างกระบวนการประชาธิปไตยในประเทศไทยให้ไม่แล้วทหารจะเป็นอุปสรรคขัดขวางการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ ในระบอบประชาธิปไตย^๒

ด้วยเหตุผลข้างต้น จึงมีผู้แสดงความคิดเห็นว่า การกระทำรัฐประหารของคณะทหารอาจไม่เกิดขึ้น ถ้าฝ่ายสัมพันธมิตรได้เข้ามาจัดการเกี่ยวกับกิจการทหารภายหลังสงครามดังเช่นที่ได้กระทำในญี่ปุ่นและเยอรมัน^๓ จะเห็นได้จากข้อเสนอ ๒๑ ของอังกฤษต่อผู้แทนรัฐบาลไทยในการเจรจากรังแรกในเมืองแคนดีประเทศลังกาคอนหนาสัญญา "ความตกลงสมบูรณแบบ" ข้อเสนอ ๒๑ ข้อที่เกี่ยวกับการทหารได้แก่

ข้อ ๑. ใหญ่ของกิจการทหาร องค์การกึ่งทหาร องค์การการเมือง ซึ่งกระทำการโฆษณา เป็นปฏิปักษ์ต่อสหประชาชาติ

ข้อ ๑๓. จะดำเนินการปกครองทางพลเรือนต่อไปโดยปฏิบัติตามความประสงค์ของเจ้าหน้าที่ทหารฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติกิจการของเขาได้

ข้อ ๑๖. ยอมให้จัดตั้งคณะผู้แทนทางทหาร ซึ่งแต่งตั้งโดยเจ้าหน้าที่ทางการทหาร เพื่อเป็นที่ปรึกษาในการจัดกำลังการฝึกและการจัดเครื่องมือเครื่องใช้กำลังของกองทัพไทย^๔

^๑ Sir Josiah Crosby, Siam: The Crossroads. (London: Mollis & Carter Ltd., 1945), p. 152

^๒ Sir Josiah Crosby, "The Failure of Constitutional Government in Siam" The Asiatic Review XXXIX (October, 1943), p. 420

^๓ Frank C. Darling, Thailand and the United States. (Washington D.C.: Public Affairs Press, 1965), p. 40.

^๔ กีโรก ชัยนาม, เรื่องเดิม, หน้า ๔๔๘ - ๔๕๒

รัฐบาลไทยสมัยนายทวี บุณยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี ใ้คงวนทาที่ไม่ยอมรับขอเสนอ ๒๑ ข้อของ อังกฤษ ในเวลาต่อมาสภาผู้แทนราษฎรของยอมอนุมัติให้รัฐบาลลงนาม แต่ได้บันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์ ว่า ถูกบีบบังคับจากอังกฤษมิให้ยินยอมโดยสมัครใจ แต่แล้วในที่สุดสหรัฐอเมริกาได้เข้ามาแทรกแซงการเจรจา อังกฤษของยอมถอนขอเสนอ ๒๑ ข้อ ทั้งนี้เพราะอังกฤษกำลังเจรจากุเงินจากสหรัฐอเมริกา เพื่อบูรณะประเทศ รัฐบาลจึงหลีกเลี่ยงจากการลงนามในร่างสัญญา ๒๑ ข้อได้สำเร็จ ดังนั้นการคาดการณของเซอร์โจเซฟ ครอสมบี้ จึงเป็นจริงขึ้นมา

รัฐประหาร ๒๔๙๐ ได้สำเร็จลงในเวลาอันรวดเร็วปราศจากการต่อสู้เสียเลือดเนื้อ คณะทหารเพียงแต่เข้ามึนและรุดลงไปชู่ซึบไล้บุคคลสำคัญ ๆ ในวงการรัฐบาลให้ออกจากตำแหน่งไป ทางฝ่ายรัฐบาลไม่ได้เตรียมการต่อสู้ต้านทานทั้ง ๆ ที่มีข่าวว่าจะมีผู้กระทำการรัฐประหาร ทั้งนี้เพราะรัฐบาลเชื่อมั่นในบุคคลที่คุมกำลังคนในหน่วยต่าง ๆ สามารถรักษาสถานการณ์ไม่ให้เกิดรัฐประหารได้ พลเอกเนตร ชมะโยชิน ตั้งสังเกตว่า นายปรีดี พนมยงค์ รัฐบุรุษอาวุโสผู้มีอิทธิพลทางการเมืองขาดการสนับสนุนจาก "กองทัพ" และได้ให้ข้อคิดว้า

"ประเทศไทยนั้นไม่ว่ายุคใดสมัยใด ผู้ทรงอำนาจจำเป็นต้งกุมอำนาจทหารไว้ในมือ เพราะทหารเป็นผู้ถืออาวุธ ถ้าคุมทหารไม่ได้ก็ปกครองบ้านเมืองไม่ได้"

ถึงแม้ว่ารัฐบาลของพลเรือตรีถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์ ได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมือง ซึ่งมีเสียงข้างมากในรัฐสภา แต่พรรคการเมืองหาได้เป็นพรรคที่มีพลังำจุนหรือฐานอำนาจทางเศรษฐกิจ

^๑ บันทึกการประชุมลับสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๘/๒๔๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ วันที่ ๖ กันยายน ๒๔๘๘

^๒ Frank C. Darling, op. cit., p. 43

^๓ พลเอกเนตร ชมะโยชิน, งานใต้ดินของพันเอกโยชิ, เรื่องเดิม, หน้า ๗๕๑

^๔ พลเอกเนตร ชมะโยชิน, ชีวิตนายพล (พระนคร : มกุฎศึกษา, ๒๔๙๙), หน้า ๑๓

และสังคมจากประชาชน เพราะระบบพรรคการเมืองอยู่ในขั้นเริ่มต้น พรรคการเมืองเป็นแค่เพียงการรวมตัวของสมาชิกรัฐสภาอย่างหลวม ๆ ขาดอุดมการณ์และนโยบายของพรรคที่แน่นอน โดยเฉพาะพรรคสหชีพและพรรคแนวรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นพรรครัฐบาล เป็นการรวมกลุ่มนักการเมืองที่สนับสนุนนายปรีดี พนมยงค์ ฉะนั้นเมื่อเกิดรัฐประหารนายปรีดี พนมยงค์ต้องหลบหนีไป สมาชิกของพรรคกระจัดกระจายรวมกันไม่คิด คบหาเหตุถึงกล่าววิพากษ์พรรคการเมืองจึงไม่สามารถเป็นพลังทางการเมืองในการต้านทานการยึดอำนาจของฝ่ายทหารได้

เมื่อพิจารณานายทหารผู้ก่อการรัฐประหาร จะเห็นได้ว่าเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกฝนทางทหารเฉพาะภายในประเทศ ไม่มีผู้ใดเคยได้รับการศึกษาในต่างประเทศดังเช่น นายทหารผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ที่ได้มาจากการศึกษาในยุโรปตะวันตก จึงมีผู้กล่าววิจารณ์ว่า นายทหารผู้ก่อการรัฐประหารมีความโง่เขลาเพียงที่จะยึดถือคติอำนาจนิยมยิ่งกว่านายทหารผู้ก่อการ ๒๔๗๕ ซึ่งโง่เขลาเพียงกับประชาธิปไตยตะวันตก

หากพิจารณาในแง่อุดมการณ์ รัฐประหาร ๒๔๙๐ ได้จัดกวาดล้างนักการเมืองกลุ่มเสรีนิยม ซึ่งเป็นพลังทางการเมืองที่แข็งขัน นับเป็นการสิ้นสุดของการพยายามครั้งแรกในการเสริมสร้างการปกครองโดยรัฐธรรมนูญในระบอบประชาธิปไตยในระยะหลังสงคราม ยังผลให้ความคิดหรือคติที่ว่า รัฐธรรมนูญเป็นโครงร่างทางการเมือง (political framework) และจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยวิธีการตามระเบียบแบบแผน ต้องหันเหไปเพราะถูกแทนที่ด้วยคำประกาศหรือเอกสารที่ร่างขึ้นชั่วคราว^๑ รัฐประหารครั้งนี้นับเป็นการนำประเทศไทยไปสู่ภาวะการณ์เช่น ประเทศในละตินอเมริกา

^๑ Frank C. Darling, op. cit., p. 58

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๕

^๓ David Wilson, op. cit., p. 264

ผู้ที่ถืออาวุธจะ เข้ายกครองประเทศโดยไม่นำพาต่อกระบวนการทางการเมืองรัฐสภาหรือรัฐธรรมนูญ

ในค่านของการเปลี่ยนแปลงแห่งอำนาจ ถ้าดูผิวเผินอาจเห็นว่า รัฐประหารของคณะทหาร เป็นช่วงชิงอำนาจทางการเมืองจากกลุ่มนักการเมือง ซึ่งมีนายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้นำ แต่ที่ลึกกว่านั้นคือ อำนาจทางการเมืองของคณะราษฎร หรือผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ๒๔๗๕ ได้สืบทอดมาสู่การรัฐประหาร ๒๔๙๐ อำนาจทางการเมืองเริ่มตกมาอยู่แก่คณะรัฐประหาร หากแต่มอบหมายให้จอมพลแปลก พิบูลสงครามเป็นหัวหน้าด้วยเหตุผลดังที่กล่าวในบทที่ ๔ ซึ่งในตอนนั้นจอมพลแปลก พิบูลสงครามมีฐานะอำนาจเป็นผู้ประสาน หรือผู้ไกล่เกลี่ยท่ามกลางกลุ่มต่าง ๆ ในคณะรัฐประหารแทนที่จะเป็นผู้สั่งการ เหมือนเมื่อก่อน จึงกล่าวได้ว่า รัฐประหาร ๒๔๙๐ เป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของการเปลี่ยนแปลง ภายหลังก่ออำนาจทางการเมืองจากคณะราษฎรมาสู่คณะรัฐประหาร ซึ่งก็คือ กลุ่มทหารบกนั่นเอง

^๑ Alexander McDonald, Bangkok Editor. (New York: Macmillan Company, 1949), p. 163

^๒ เสาวภา (นามแฝง), "ปกิณกะการเมือง", หนังสือพิมพ์สยามรัฐรายวัน ฉบับประจำวันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๓, หน้า ๑๒

^๓ Donald E. Nuechterlein, Thailand and the Struggle for Southeast Asia. (New York: Cornell University Press, 1965), p. 58